

Grażyna Zenderowska-Korpus

Program nauczania języka niemieckiego

dla klas I-III liceum ogólnokształcącego,
liceum profilowanego i technikum

(wariant B lub C *Podstawy programowej kształcenia ogólnego*)

Kurs dla początkujących

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	3
2. Informacja o autorce programu	4
3. Ogólna charakterystyka programu	5
4. Realizacja programu	6
4.1. Adresaci programu	6
4.2. Czas realizacji programu	7
4.3. Liczebność grup	7
4.4. Kwalifikacje nauczycieli	7
5. Cele nauczania	8
5.1. Cele kierunkowe	8
5.2. Cele szczegółowe	8
5.2. Cele wychowawcze	8
6. Materiał nauczania	9
6.1. Tematyka	9
6.2. Zagadnienia gramatyczne	10
6.3. Funkcje językowe	12
6.4. Treści kulturowe	13
7. Realizacja metodyczna programu	14
7.1. Wybór podręcznika	14
7.2. Środki nauczania	14
7.3. Formy pracy	15
7.4. Techniki rozwijania sprawności językowych	15
7.4.1. Czytanie ze zrozumieniem	15
7.4.2. Słuchanie ze zrozumieniem	17
7.4.3. Mówienie	19
7.4.4. Pisanie	19
7.5. Gramatyka	20
7.6. Słownictwo	21
7.7. Wymowa i intonacja	22
7.8. Projekty edukacyjne	23
7.9. Pomoce dydaktyczne	24
7.10. Rozwój autonomii ucznia	24
7.11. Scenariusze wybranych lekcji	25
8. Oczekiwane osiągnięcia uczniów	27
9. Kontrola i ocenianie osiągnięć uczniów	29
Bibliografia	38

1. Wstęp

Zmieniająca się rzeczywistość cywilizacyjna i otwarty styl edukacji przygotowują do kontaktów z przedstawicielami innych społeczności i kultur. Język obcy staje się kluczem w podróżach po zjednoczonej Europie, w nawiązywaniu korespondencji, poszukiwaniu pracy, aktywnym uczestnictwie w europejskich programach i projektach. Sposoby i poziomy jego opanowywania opisują dokumenty ministerialne, zalecenia ekspertów Rady Europy, materiały i sprawozdania komisji egzaminacyjnych oraz literatura przedmiotu.

Niniejszy program nauczania języka niemieckiego dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum napisany został z myślą o rozpoczynających naukę języka obcego jako pierwszego lub jako drugiego, gdy nauczanie tego języka stanowi kontynuację nauczania w gimnazjum (wariant B *Podstawy programowej*), lub rozpoczynających naukę języka obcego jako drugiego od poziomu zerowego (wariant C *Podstawy programowej*). Uwzględnia on nowe wymagania stawiane uczniom, nauczycielom i autorom podręczników. Prowadzi odbiorców programu do realizacji ich celów, wspiera proces dydaktyczny, pozwala właściwie zaplanować i ocenić pracę.

Do realizacji tego programu proponowana jest m.in. oparta na doświadczeniach matury 2005 nowa seria „Direkt“ Wydawnictwa LektorKlett. Umożliwi ona nauczycielom systematyczną realizację celów edukacyjnych, zadań szkoły, treści nauczania oraz uzyskanie osiągnięć określonych w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego, Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ)* i *Standardach wymagań egzaminacyjnych w wariantcie B*. Zastosowanie wskazanego podręcznika wiodącego lub innych nie wyklucza użycia materiałów uzupełniających, np. artykułów z prasy niemieckojęzycznej, różnego typu nagrań, programów komputerowych, materiałów dostępnych w internecie. Pomoże to wdrożyć uczących się do samodzielnej pracy nad językiem i nieustannego treningu opanowywanych sprawności.

Autorka

2. Informacja o autorce programu

Ukończyła filologię germańską na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, studia podyplomowe dla nauczycieli języka niemieckiego na Uniwersytecie Wrocławskim i studia doktoranckie na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Jest autorką publikacji z zakresu metodyki nauczania języka niemieckiego i współautorką materiałów dydaktycznych dla edukatorów nauczycieli języka niemieckiego (Instytut Goethego w Warszawie). Ma trzeci stopień specjalizacji zawodowej i jest nauczycielem dyplomowanym języka niemieckiego. Jako absolwentka szwajcarskiego projektu doskonalenia zawodowego nauczycieli, licznym kursów doskonalących w kraju i za granicą i egzaminator *Nowej Matury* dzieli się swoim doświadczeniem, prowadząc szkolenia dla nauczycieli w ramach projektu *Delfort*. Pracuje jako nauczyciel języka niemieckiego w Liceum Ogólnokształcącym w Myszkowie i w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Częstochowie.

3. Ogólna charakterystyka programu

Do szkół ponadgimnazjalnych trafiają uczniowie o zróżnicowanym poziomie kompetencji językowej. Wobec konieczności zdawania języka obcego na egzaminie maturalnym uczniowie wybierają ten, którego uczą się dłużej. Najczęściej jest to język angielski. Czasem z różnych przyczyn decydują się na zdawanie dwóch języków obcych lub tego, którego uczą się od podstaw. Skrócony do trzech lat cykl nauki w szkołach ponadgimnazjalnych wymaga od nauczycieli i uczniów dużej koncentracji i wysiłku w realizacji celu nadrzędnego, jakim jest osiągnięcie w miarę sprawnej kompetencji komunikacyjnej, oznaczającej umiejętność porozumiewania się w mowie i w piśmie we wszystkich ważnych sytuacjach życia codziennego, a tym samym przygotowanie się do egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym.

Niniejszy program został oparty na *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51 z 29.05.2002)* ze zmianami 6.09.2003 i 13.01.2005 i *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 24 października 2005 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych* i dotyczy całego IV etapu edukacyjnego bez podziału na poszczególne klasy.

Program opiera się na przesłankach pedagogiki humanistycznej. Proponuje on nauczanie języka niemieckiego stosownie do potrzeb, zdolności i możliwości uczniów.

Uczeń, będący w centrum zainteresowania nauczyciela i całego procesu nauczania, ma warunki do wzbogacenia własnej osobowości, rozwijania swojego stylu uczenia się, samodzielnego kierowania swoją nauką, ma poczucie przydatności treści, których się uczy, i wiary we własne siły. Każda lekcja przynosi mu nową porcję materiału, który jest praktyczny i interesujący.

Nauczyciel musi starać się stwarzać warunki, by jego uczniowie od początku jak najwięcej słuchali i mówili. Nie bez znaczenia jest częstotliwość tych prób. Im częściej będziemy aktywizować uczniów w czasie lekcji, pobudzać ich aktywność, angażować ich zmysły, wdrażać do pracy w różnych zespołach, tym szybciej opanują dany materiał.

W rozwijaniu poczucia własnej wartości pomocna jest pozytywna informacja zwrotna. Nie powinna ona dotyczyć tylko wiedzy, ale i umiejętności, samodzielności w rozwiązywaniu problemów, zaangażowania w proces lekcyjny i pracę własną.

Z doświadczenia zawodowego autorki wynika, że właściwa atmosfera na lekcji, klimat zaufania i wzajemny szacunek, a także dostrzeganie wysiłku uczniów pozwalają na osiąganie przez nich sukcesów, eliminują lęk przed mówieniem, słuchaniem, motywują do większego wysiłku w pokonywaniu trudności w pisaniu, zapamiętywaniu nowych słówek czy struktur.

Objęcie szczególną opieką uczniów o mniejszych zdolnościach językowych oraz uczniów ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu daje im szansę na opanowanie podstaw języka z zachowaniem czasu dla rozwijania swoich zainteresowań i pasji. Stworzenie klimatu dialogu, który umożliwia ustalenie, co jest dla ucznia trudne i w jaki sposób te trudności pokonać, oznacza przejęcie przez uczniów odpowiedzialności za własne uczenie się.

Ustalenie indywidualnych potrzeb i celów uczniów na początku etapu kształcenia daje szansę na wychowanie obywatela, który chce zdobyć językową przepustkę do krajów, w których być może będzie turystą, klientem, gościem czy pracownikiem.

Celem programu jest pomoc nauczycielom w organizacji procesu dydaktycznego w celu przygotowania uczniów do egzaminu maturalnego w zakresie receptywno-produktywnym na poziomie podstawowym: wariant B lub C.

Kształcenie językowe jest procesem złożonym i długotrwałym. Wymaga powiązania wiedzy i umiejętności, metod i technik, kierowania się szeregiem zasad dydaktycznych. „(...) nie istnieje jedna idealna metoda, którą można zastosować w każdych warunkach i która zawsze daje znakomite efekty.” (Pfeiffer 2001, 82). Istnieje wiele koncepcji, które należy brać pod uwagę, realizując cel nadrzędny, jakim jest opanowanie języka na poziomie zapewniającym w miarę sprawną komunikację w odniesieniu do życia codziennego.

W celu efektywnego nauczania języka niemieckiego na IV etapie edukacyjnym program proponuje:

- systematyczne kształcenie wszystkich sprawności językowych od samego początku zgodnie z zasadą stopniowania trudności: *vom Wort – zum Satz – zum Text*,
- możliwie wczesne zapoznanie ucznia ze strategiami uczenia się i wspieranie go w pokonywaniu trudności,
- dbałość o stosowanie różnorodnych, adekwatnych do typów uczących się, środków dydaktycznych wzmacniających zapamiętywanie,
- włączanie w proces lekcyjny doświadczeń uczniów, aktywizowanie ich umożliwiające im udział w otwartych formach nauczania: projektach, grach dydaktycznych, scenkach, stacjach, prezentacjach,
- stosowanie różnych form pracy grupowej na lekcjach, powierzanie uczniom różnych ról,
- kontrastywne przedstawianie zjawisk językowych, zwrotów pragmatycznych, kolokacji leksykalnych,
- stosowanie dostępnych pomocy multimedialnych,
- zróżnicowane formy oceniania uczniów według znanych im kryteriów w celu budowania motywacji i przygotowania do oceniania kryterialnego na egzaminie maturalnym,
- zapoznavanie uczniów z krajami niemieckiego obszaru językowego w ujęciu kontrastywnym z uwzględnieniem geografii, historii i kultury polskiej.

4. Realizacja programu

4.1. Adresaci programu

Program adresowany jest do nauczycieli liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych i techników. W dobie dostosowywania nauczania języków obcych do standardów europejskich zawartych w materiałach Rady Europy – *Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego* i *Profile Deutsch* – nawet doświadczeni nauczyciele poszukują programów zgodnych z dynamiką zmian. Niniejszy program ma na celu zapoznać nauczycieli z materiałem nauczania przewidzianym na dany etap edukacyjny i wspierać ich w prawidłowym i efektywnym planowaniu procesu dydaktycznego w szczególności w:

- ◆ określeniu celów nauczania,
- ◆ opracowaniu wymagań edukacyjnych,
- ◆ przygotowaniu rozkładu materiału,
- ◆ diagnozowaniu osiągnięć ucznia,
- ◆ przygotowaniu materiałów do egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym,
- ◆ rozwijaniu warsztatu metodycznego wspierającego autonomię ucznia,
- ◆ poszerzaniu wiedzy kulturowej,
- ◆ indywidualizacji nauczania.

Adresatami programu mogą być także uczniowie, autorzy i wydawcy podręczników, egzaminatorzy i eksperci przedmiotowi.

4.2. Czas realizacji programu

Program przeznaczony jest do realizacji w liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym i technikum. Zakłada on kontynuację nauczania języka niemieckiego jako drugiego lub rozpoczęcie nauki języka od poziomu zerowego. Program może być realizowany w klasach, w których język niemiecki jest językiem pierwszym (2-3 godziny tygodniowo w cyklu trzyletnim), jak również w klasach, w których jest on językiem drugim nauczany od podstaw (2 godziny tygodniowo w cyklu trzyletnim). Od dodatkowych godzin będących do dyspozycji dyrektora szkoły zależy, czy i w jakim stopniu nauczyciele mogą wykorzystać dodatkowe materiały audiowizualne, prasę młodzieżową, internet.

4.3. Liczebność grup

Optymalne warunki realizacji programu zapewniają grupy liczące do 16 uczniów. Taka liczebność grup pozwala na dobry kontakt z nauczycielem, umożliwia podział na mniejsze grupy i kontrolę pracy w tych grupach, sprzyja aktywizowaniu wszystkich uczniów i atmosferze pracy. Praca w mniejszych grupach umożliwia poświęcenie więcej czasu na ćwiczenie sprawności produktywnych, szczególnie trening mówienia. Większe grupy nie uniemożliwiają realizacji programu, jednak nie sprzyjają dobrej komunikacji i aktywności wszystkich uczniów.

4.4. Kwalifikacje nauczycieli

Na realizację każdego programu ogromny wpływ ma nauczyciel. Jest on bowiem odpowiedzialny za dostosowanie treści programowych do możliwości swojej klasy, czasu, warunków nauki. Cechami nauczyciela powinny być m.in. kreatywność, elastyczność i zorientowanie na ucznia i jego potrzeby. Powinien on posiadać pełne kwalifikacje zawodowe do nauczania języka niemieckiego w szkołach ponadgimnazjalnych wymagane przez władze oświatowe, na które składają się (por. Pfeiffer, 2001, s. 194):

1. kompetencja językowa,
2. kompetencja metodyczna,
3. kompetencja krajo- i kulturoznawcza,
4. kompetencja pedagogiczna,
5. kompetencja medialna.

Nauczyciel powinien więc posiadać:

- ◆ aktualną wiedzę na temat budowy i funkcjonowania języka obcego w komunikacji,
- ◆ umiejętność kompetentnego użycia języka w mowie i w piśmie,
- ◆ wiedzę na temat treści, wymagań i systemu oceniania egzaminu maturalnego,
- ◆ bieżącą wiedzę użytkową z dziedziny realio- i kulturoznawstwa,
- ◆ umiejętność planowania, obserwacji i ewaluacji własnych procesów nauczania,
- ◆ umiejętność prawidłowego doboru materiałów dydaktycznych zgodnie z formułą nowej matury,
- ◆ umiejętność pracy zespołowej z uczniami,
- ◆ umiejętność stosowania różnych środków dydaktycznych i sprawnej obsługi mediów,
- ◆ umiejętność kształtowania w uczniach postawy otwartości i tolerancji wobec innych kultur,
- ◆ wiedzę na temat oceniania i pracy z uczniami ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu,
- ◆ wiedzę na temat autonomii ucznia.

Nauczyciel powinien być ponadto otwarty na zewnętrzne i wewnątrzszkolne formy doskonalenia nauczycieli i podnosić swoje kwalifikacje poprzez udział w seminariach, warsztatach metodycznych, krajowych i zagranicznych kursach językowych, wymianach uczniów i nauczycieli, lekcjach otwartych.

W przypadku braku wymaganych kwalifikacji zawodowych zaleca się uzupełnienie ich na studiach uzupełniających prowadzonych przez wyższe uczelnie i stałe doskonalenie w ramach oferty Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego, Instytutu Goethego, Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych i wydawnictw.

5. Cele nauczania

5.1. Cele kierunkowe

Niniejszy program uwzględnia wszystkie umiejętności kluczowe, jakie są określone w *Podstawie programowej* dla IV etapu edukacyjnego. Są to:

1. Opanowanie języka na poziomie zapewniającym w miarę sprawną komunikację w odniesieniu do spraw życia codziennego.
2. Przygotowanie do egzaminu maturalnego z języka na poziomie podstawowym.

5.2. Cele szczegółowe

Szczegółowe cele nauczania języka niemieckiego są oczekiwanymi osiągnięciami ucznia w zakresie czterech sprawności językowych po zakończeniu IV etapu nauki. Etap ten obejmuje 3 lata nauki. Osiągnięcia te opisuje *Podstawa programowa dla wariantów B i C* a także *ESOKJ* dla poziomu B1 (por. rozdział 8).

Można tu wyróżnić:

- cele związane z nabywaniem i rozwijaniem przez uczniów czterech podstawowych sprawności językowych: słuchania, mówienia, czytania i pisania,
- cele związane ze zdobywaniem przez uczniów wiedzy o historii, kulturze, tradycji, realiach krajów niemieckiego obszaru językowego,
- cele związane z autonomią ucznia i kształceniem jego umiejętności dodatkowych, jak korzystanie z technik kompensacyjnych, strategii uczenia się, korzystania z różnych źródeł wiedzy.

5.3. Cele wychowawcze

Cele wychowawcze są zgodne z założeniami podstawy programowej. Zadaniem szkoły jest:

- rozwijanie u uczniów poczucia własnej wartości oraz wiary we własne możliwości, między innymi przez pozytywną informację zwrotną dotyczącą indywidualnych umiejętności językowych,
- wspieranie uczniów w rozwijaniu postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur,
- rozwijanie własnej tożsamości kulturowej,
- pomoc uczniom ze specyficznymi trudnościami w nauce pisania i czytania,
- stopniowe przygotowanie ucznia do samodzielności w procesie uczenia się języka obcego,
- rozwijanie umiejętności pracy zespołowej przy opracowywaniu kreatywnych projektów interdyscyplinarnych,
- rozwijanie motywacji do nauki języka przez stosowanie różnych form oceniania pracy ucznia.

6. Materiał nauczania

6.1. Tematyka

Zgodnie ze *Standardami wymagań egzaminacyjnych* uczeń przystępujący do egzaminu maturalnego z języka obcego na poziomie podstawowym powinien opanować proste struktury leksykalno-gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi poprawnych pod względem fonetycznym, ortograficznym, morfosyntaktycznym i leksykalnym w zakresie niżej podanych tematów:

Zakres tematyczny	Przykładowa realizacja tematyki w serii <i>Direkt</i>
Człowiek – dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje.	nawiązywanie kontaktów z rówieśnikami, opis nowo poznanych osób, opis cech przyjaciół, określanie narodowości, opowiadanie historii rodzinnych, pierwsza miłość, opis marzeń i zamierzeń;
Dom – miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń w domu i ich wyposażenia, wynajmowanie mieszkania.	opis miejsca zamieszkania, opisywanie pokoju, wynajmowanie pokoju/mieszkania;
Szkoła – przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie pozaszkolne*.	informowanie o planie lekcji, przedstawianie szkoły/klas/nauczycieli, opisywanie upodobań przedmiotowych, norm szkolnych;
Praca – popularne zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza*.	rozmowa na temat różnych zawodów, opisywanie zawodu marzeń, poznawanie form pracy dorywczej;
Życie rodzinne i towarzyskie – okresy życia, członkowie rodziny, czynności życia rodzinnego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia.	opisywanie członków rodziny, przebiegu dnia, organizacji przyjęcia, organizowanie spotkań z przyjaciółmi, nawiązywanie kontaktów;
Żywnienie – artykuły spożywcze, przygotowywanie potraw, posiłki, lokale gastronomiczne.	opisywanie upodobań żywieniowych, kuchni różnych narodów, zamawianie posiłków z karty dań;
Zakupy i usługi – rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama*, korzystanie z usług*.	opisywanie różnych form zakupów, jakości towarów, podawanie i negocjowanie cen, orientacja w sklepie;
Podróżowanie i turystyka – środki transportu, baza noclegowa, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie, wypadki i awarie*.	kupowanie biletu, zwiedzanie miasta, opisywanie zabytków, opisywanie drogi, poznawanie różnych form spędzania wakacji, relacjonowanie zdarzeń podczas podróży, wypadków drogowych;
Kultura – podstawowe dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze.	kupowanie biletów do kina, muzeum, planetarium, na wystawę, biografie ludzi sztuki, zapoznanie z ofertą kulturalną i korzystanie z niej;
Sport – popularne dyscypliny sportu, podstawowy sprzęt sportowy, imprezy sportowe.	wyrażanie opinii o dyscyplinach sportowych, popularnych sportowcach, mistrzostwach sportowych;
Zdrowie – higieniczny tryb życia, podstawowe schorzenia, ich objawy i leczenie, niepełnosprawni, uzależnienia*.	dyskutowanie o zdrowym stylu życia, profilaktyce chorób, kuracjach, dietach, problemach osób niepełnosprawnych;

Zakres tematyczny	Przykładowa realizacja tematyki w serii <i>Direkt</i>
Nauka, technika – odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych*.	dyskusja o sławnych ludziach nauki, wynalazcach, rekordach, osiągnięciach techniki, telefonii komórkowej;
Świat przyrody – klimat, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe.	pogoda, zmiany klimatu i ich konsekwencje, żywyoty, ochrona środowiska, działalność proekologiczna;
Państwo i społeczeństwo – struktura państwa, urzędy*, organizacje międzynarodowe*, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe*, przestępczość*.	opisywanie aktualnych wydarzeń polityczno-społecznych, stanu bezpieczeństwa państwa, konfliktów zbrojnych, współpracy międzynarodowej, poznanie roli organizacji międzynarodowych;
Elementy wiedzy o krajach niemieckiego obszaru językowego.	opis podróży do krajów niemieckojęzycznych, wypowiedanie się na tematy z życia i historii Niemiec, prezentowanie znanych sylwetek świata kultury i polityki, tradycje świąteczne, święta regionalne, stereotypy.

* nie dotyczy wariantu C

6.2. Zagadnienia gramatyczne

Przedstawiony poniżej zakres gramatyczny dotyczy wszystkich części serii *Direkt*.

Kategoria gramatyczna	Zakres
Czasownik	<ul style="list-style-type: none"> • odmiana czasowników regularnych i nieregularnych w czasie <i>Präsens</i> • odmiana czasowników modalnych w czasie <i>Präsens</i> • odmiana czasowników rozdzielnie i nierozdzielnie złożonych w czasie <i>Präsens</i> • tryb rozkazujący czasowników • formy konkurencyjne czasowników modalnych • odmiana czasowników zwrotnych • znaczenie i użycie czasownika <i>lassen</i>* • tworzenie czasu przeszłego prostego <i>Präteritum</i> • tworzenie czasu przeszłego złożonego <i>Perfekt</i> • rekcja wybranych czasowników • tworzenie czasu przyszłego <i>Futur I</i> • tworzenie trybu przypuszczającego <i>Konjunktiv II</i> czasowników modalnych i innych* • tworzenie trybu przypuszczającego <i>Konjunktiv I</i>* • forma opisowa trybu przypuszczającego <i>würde</i>+ bezokolicznik* • użycie trybu przypuszczającego w nierzeczywistych zdaniach warunkowych, życzeniach, poleceniach, prośbach, propozycjach, mowie zależnej* • strona bierna czasownika

Rodzajnik	<ul style="list-style-type: none"> • rodzajnik określony, nieokreślony • użycie rodzajnika
Rzeczownik	<ul style="list-style-type: none"> • rodzaj rzeczownika • liczba mnoga rzeczownika • deklinacja mocna rzeczownika • deklinacja słaba rzeczownika
Liczebnik	<ul style="list-style-type: none"> • liczebniki główne • liczebniki porządkowe
Zaimek	<ul style="list-style-type: none"> • odmiana zaimków osobowych • odmiana zaimków dzierżawczych • zaimek nieosobowy <i>man</i> • zaimki pytające i wskazujące
Przymiotnik	<ul style="list-style-type: none"> • odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym, nieokreślonym, bez rodzajnika, po przeczeniu <i>kein</i>, zaimku dzierżawczym, po zaimkach liczebnym przez wszystkie przypadki • stopniowanie przymiotnika
Przyimek	<ul style="list-style-type: none"> • przyimki lokalne z biernikiem i celownikiem • przyimki z celownikiem • przyimki z biernikiem • przyimki z dopełniaczem
Składnia	<ul style="list-style-type: none"> • zdania pytające • bezokolicznik z <i>zu</i> i bez <i>zu</i> • miejsce dopełnień w zdaniu • miejsce przeczenia w zdaniu • szyk wyrazów w zdaniach prostych i złożonych • zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem <i>weil</i> • zdania dopełnieniowe ze spójnikami <i>dass</i> i <i>ob</i> • zdania warunkowe ze spójnikiem <i>wenn</i> • zdania czasowe ze spójnikami <i>als</i> i <i>wenn</i> • okolicznikowe przyzwolenia ze spójnikami <i>obwohl</i>, <i>trotzdem</i> • zdania okolicznikowe celu ze spójnikiem <i>damit</i>, <i>um ... zu</i> • zdania względne z zaimkami <i>der</i>, <i>die</i>, <i>das</i> / <i>die</i>, a także z wyrazami pytajnymi*

	<ul style="list-style-type: none"> • zdania okolicznikowe sposobu i konstrukcje bezokolicznikowe z <i>ohne ... zu</i> i <i>anstatt ... zu</i>* • przydawka rozszerzona*
Słowotwórstwo	<ul style="list-style-type: none"> • rzeczowniki złożone • tworzenie rzeczowników od czasowników, przymiotników, imiesłówów • słowotwórstwo przymiotnika
Przeczenia	<ul style="list-style-type: none"> • przeczenie <i>kein, keine</i> • przeczenie <i>nicht, nichts</i>

* nie dotyczy wariantu C

6.3. Funkcje językowe

W trakcie trzyletniej nauki uczeń powinien opanować następujące funkcje językowe:

Powitanie, pożegnanie, repliki, warianty regionalne.	<i>Hallo! / Tag! / Guten (Morgen)(Tag)! / Guten Tag, Peter! / Grüß dich! / Grüß Gott! / Servus! / Gruezi! / Auf Wiedersehen! / Bis später! / Bis dann! / Tschüs!</i>
Przedstawianie siebie i innych, pytanie o samopoczucie, reagowanie na takie pytanie.	<i>Ich heiße ... / Mein Name ist ... / Ich bin ... / Das ist ... / Wie geht's dir? / Wie geht's Ihnen? / Sehr gut, danke! / Es geht, danke!</i>
Inicjowanie i podtrzymywanie rozmowy.	<i>Hast du eine E-Mail-Adresse? / Wo wohnen Sie? / Wie heißt du? / Sagen Sie mal, Herr ...! / Na ja, wissen Sie ... / Weißt du ...? / Meinst du ...?</i>
Wyrażanie i uzasadnianie opinii, pytanie o opinię.	<i>Ich finde ... / Ich glaube ... / Findest du das Sofa bequem? / Wie findest du Sara? / Ich bin der Meinung ... / Was meinst du dazu?</i>
Uzyskiwanie i udzielanie informacji.	<i>Ist der Teppich für den Flur? / Wie findest du den Teppich?</i>
Identyfikowanie i opisywanie osób, miejsc, przedmiotów, zdarzeń.	<i>Auf dem Foto sehe ich ... / Die Situation spielt ... / Das Sofa ist sehr bequem. / Meine Schule ist groß. / Es ist schön und angenehm.</i>
Określanie miejsca, czasu, częstotliwości.	<i>Im Restaurant „Nessic“ esse ich ... / Das Denkmal steht am Hafen. / Im Juni 2002 ... / Am 11. September ...</i>
Określanie ilości, przynależności, jakości.	<i>Dirk hat viele Freunde. / Wem gehört die Klarinette? Nein, sie gehört mir. / Super!</i>
Porównywanie cech osób, przedmiotów, miejsc, zdarzeń.	<i>Michael ist der süßeste Kerl, den ich kennengelernt habe.</i>
Wyrażanie upodobań, nastrojów, uczuć.	<i>Mein Lieblingsfach ist ... / ... ist super! / ... mag ich. / Lecker! / Wir hatten Angst. / Wir waren sehr aufgeregt. / Es wäre schön, wenn ... / Ich freue mich...</i>
Wyrażanie prośby, podziękowania, przeprosin.	<i>Mutti, kaufst du mir ein Handy? / Kannst du mir bitte helfen? / Tut mir Leid!</i>
Opisywanie umiejętności, planów, marzeń.	<i>Ich will meine Ferien sinnvoll verbringen. / Ich fliege in die USA. / Ich träume von ...</i>

Relacjonowanie zdarzeń z przeszłości.	<i>Der Diebsturm war im Mittelalter ein Gefängnis. / Ich war gestern in der Schule.</i>
Wyrażanie preferencji, braku zainteresowania, zdenerwowania.	<i>Ich mag lieber ... / ... macht keinen Spaß! / ... ist doof! / Verdammt!</i>
Negocjowanie miejsc, cen, terminów.	<i>Was kostet das ...? / Einverstanden! / Gute Idee!</i>
Wyrażanie grzeczności językowej.	<i>Entschuldigung, wie komme ich ...? / Vielen Dank! / Bitte!</i>
Wyrażanie przypuszczenia.*	<i>Ich vermute ... / Hoffentlich ... / Ich hoffe ... / Ich würde ...</i>

* nie dotyczy wariantu C

6.4. Treści kulturowe

Język obcy jest nieodłącznym elementem kultury danego narodu. Dlatego rozwijaniu kompetencji komunikacyjnej powinno towarzyszyć rozwijanie świadomości, a co za tym idzie – kompetencji kulturowej. Uczeń powinien umieć obiektywnie postrzegać rzeczywistość, widzieć różnice między kulturą własną i obcą, być wrażliwy i tolerancyjny.

Do składników kultury szeroko pojętej zaliczamy:

- nawiązywanie kontaktów: powitanie, pozdrawianie, przedstawianie, tytułowanie,
- składanie życzeń,
- prowadzenie korespondencji,
- wyrażanie własnej opinii,
- spożywanie posiłków, zwyczaje kulinarne,
- spędzanie czasu wolnego,
- sposób urządzania mieszkania,
- reguły zachowania, ubiór,
- język ciała: gesty, mimika,
- tradycje i obrzędowość,
- obchodzenie świąt i uroczystości,
- relacje między pokoleniami, modele rodziny,
- stosunki w pracy i życiu publicznym,
- opiekę zdrowotną, społeczną,
- poglądy, postawy, system wartości.

Wiedza kulturowa charakteryzująca dane społeczeństwo może być przekazywana pośrednio i bezpośrednio. Nauczyciel może stosownie do poziomu klasy i liczby godzin wybierać techniki rozwijające kompetencję kulturową uczniów. Są to np.:

- wystrój klasy plakatami, mapami, kąciki tematyczne promujące kulturę krajów niemieckojęzycznych,
- nastrój i atmosfera klasy, którą mogą tworzyć muzyka, barwy ścian, flagi,
- projekty promujące np. zwyczaje kulinarne, sposób spędzania wolnego czasu,
- gry i symulacje językowe uświadamiające różnice kulturowe,
- organizowanie wymiany szkolnej,
- opracowywanie albumów tematycznych,
- organizowanie wieczorów poezji, piosenki niemieckiej,
- konkursy wiedzy o krajach niemieckojęzycznych,
- organizowanie dni kultury tych krajów,
- spotkania z pracownikami Instytutu Goethego, cudzoziemcami.

7. Realizacja metodyczna programu

7.1. Wybór podręcznika

Warunkiem realizacji celów ogólnych i szczegółowych zawartych w *Podstawie programowej* jest wybór metody i odpowiednich materiałów glottodydaktycznych. Wybór podręcznika należy do nauczyciela lub zespołu przedmiotowego w danej szkole. Jedną z propozycji jest wspomniany już podręcznik z serii *Direkt* Wydawnictwa LektorKlett adresowany do uczniów liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum, który umożliwi realizację celów, zadań szkoły i treści nauczania oraz uzyskanie osiągnięć przewidzianych w wariantach B i C *Podstawy programowej*.

Koncepcja podręcznika jest spójna z przewidywanym zakresem kompetencji komunikacyjnej na końcu IV etapu edukacyjnego. Odpowiada ona założeniom nowoczesnego programu nauczania, w którym to uczeń jest w centrum zainteresowania procesu dydaktycznego. Wymagać się będzie od niego zainteresowania opanowaniem języka na poziomie podstawowym, zaangażowania w rozwijanie swoich wiadomości i umiejętności, samodzielności w uczeniu się, umiejętności korzystania ze słowników obcojęzycznych, pracy grupowej.

Seria *Direkt*:

- proponuje pełen katalog tematów maturalnych,
- oferuje trening maturalny od pierwszej lekcji,
- przygotowuje do porozumiewania się z użytkownikami języka niemieckiego w różnych sytuacjach życia codziennego,
- zawiera podstawowe środki językowe potrzebne do porozumiewania się z użytkownikami języka niemieckiego w różnych sytuacjach życia codziennego,
- proponuje progresję równomierną w zakresie rozumienia ze słuchu, czytania ze zrozumieniem i mówienia,
- realizuje tematykę o wymiarze interkulturowym,
- prezentuje techniki wspierające proces uczenia się i zapamiętywania,
- wspiera autonomię ucznia,
- stosuje ewaluację pracy ucznia.

W podręczniku znajduje się komponent maturalny obejmujący elementy informacyjne dla ucznia o egzaminie maturalnym i część praktyczną (zadania maturalne).

1. Strona wprowadzająca: informacja o realizowanym w danej lekcji temacie z katalogu oraz o typach zadań maturalnych wprowadzonych i ćwiczonych na danej lekcji.
2. Zadania maturalne wkomponowane w każdy rozdział (*ABI Sprechen, ABI Schreiben*).
3. Całościowy trening maturalny (*ABI Fertigkeitstraining (Hören, Lesen, Schreiben, Sprechen)*).
4. *Twoje portfolio maturalne* – całościowa informacja o wszystkich typach zadań na egzaminie maturalnym oraz zestawienie wszystkich zadań, których realizację uczeń samodzielnie odnotowuje, przez co na bieżąco kontroluje swoje przygotowanie do egzaminu maturalnego.

7.2. Środki nauczania

Efektywność nauczania języka niemieckiego według proponowanego programu jest uzależniona od warunków, w jakich jest on realizowany. Realizacja programu będzie przebiegać sprawniej, jeżeli szkoła wyposażona będzie w techniczne środki nauczania (audiowizualne, wizualne, multimedialne).

Sala lekcyjna powinna być przystosowana do pracy w różnych formach socjalnych: w parach, mniejszych i większych grupach, w plenum. Uczący się powinni mieć warunki do pracy indywidualnej, jak również możliwość swobodnego przemieszczania się, prezentacji swoich prac. W sali powinien znajdować się mag-

netofon lub odtwarzacz CD, zapewniający dobrą jakość odbioru, odtwarzacz wideo lub DVD, rzutnik pisma. Ponadto wskazane byłyby materiały uzupełniające i narzędzia do wykonywania prac projektowych, plakatów, miejsce do eksponowania prac uczniów, komplet słowników dwujęzycznych, tabele i plansze, materiały wizualne prezentujące kraje niemieckojęzyczne, czasopisma, mapy, foldery, rekwizyty.

Odpowiednio dobrana aranżacja sali daje nauczycielowi możliwość organizowania sytuacji komunikacyjnych zbliżonych do naturalnych, a uczniów wspiera w rozwijaniu postawy ciekawości i otwartości. Eksponowanie prac uczniów ułatwia zapamiętywanie przekazywanych treści i wspomaga autonomię uczących się.

7.3. Formy pracy

W proponowanym programie wymagane jest aktywne uczestnictwo uczniów w lekcji. Nauczyciel powinien uwzględniać wiedzę ogólną i doświadczenia życiowe uczniów, dać im możliwość twórczego działania, angażować ich zmysły i emocje. Uczniowie, mając możliwość pracy indywidualnej, w parach, grupach, zespołach, wykazują większe zaangażowanie w lekcję. Rola nauczyciela zmienia się z roli nauczyciela wykładawcy w rolę nauczyciela organizatora procesu uczenia się, przewodnika czy eksperta. Aktywizujące metody nauczania pozwalają uczniom na realizowanie zadań, pełnienie ról, odnajdywanie dla siebie optymalnej roli, gwarantują lepsze zrozumienie i zapamiętanie opracowywanego tematu, wzbudzają poczucie odpowiedzialności za własną naukę i za efekty pracy grupy. Ponadto uczniowie mogą uczyć się od siebie, poprawiać swoje błędy, poznawać zasady pracy zespołowej i rozwijać kompetencję socjalną.

Na każdej lekcji należy starać się rozwijać u uczniów wszystkie sprawności językowe, umiejętnie je integrując. Warto zmieniać techniki prezentacji słownictwa, wprowadzania zagadnień gramatycznych, utrwalania materiału językowego, kontroli pracy domowej, prezentacji pracy grupowej czy konfiguracje grup. Niezwykle ważne jest odpowiednie motywowanie do nauki uczniów ze zdiagnozowanymi specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, ponieważ wkładają oni w naukę języka obcego wiele wysiłku. Wspomaganie uczniów z trudnościami przy jednoczesnym dostrzeganiu uczniów o dużych zdolnościach językowych wymaga wielu zabiegów organizacyjnych i metodycznym. Jest to jednak warunek konieczny, jeśli chce się sprostać wymaganiom współczesnej szkoły.

7.4. Techniki rozwijania sprawności językowych

W autentycznej komunikacji językowej poszczególne sprawności językowe są ze sobą zintegrowane. W nauczaniu języka obcego kształci się je oddzielnie lub próbuje łączyć z innymi sprawnościami. W czasie komunikacji na poziomie podstawowym wiodącą rolę odgrywa słuchanie ze zrozumieniem i mówienie. W miarę doskonalenia wiedzy i umiejętności językowych punkt ciężkości zostaje przeniesiony na czytanie ze zrozumieniem i pisanie. Sprawności te warunkują rozwój innych umiejętności intelektualnych, jak myślenie refleksyjne, porównywanie z własnymi przeżyciami, wnioskowanie, planowanie wypowiedzi, precyzyjne wyrażanie myśli.

Proponowane poniżej techniki pracy rozwijające poszczególne sprawności językowe nie wyczerpują pełnego ich repertuaru (por. Neuner, G. i in. 1991, s. 44). W zależności od potrzeb grupy, jej możliwości i zainteresowań nauczyciel może wybrać optymalną technikę.

7.4.1. Czytanie ze zrozumieniem

Główne strategie, jakie powinny być rozwijane, to czytanie w celu:

- globalnego zrozumienia tekstu,
- selektywnego zrozumienia tekstu,
- szczegółowego zrozumienia tekstu,
- zrozumienia wewnętrznej organizacji tekstu.

Rodzaje tekstów, dzięki którym można rozwijać techniki czytania ze zrozumieniem, to:

- teksty dialogowe,
- notatki prasowe,
- artykuły prasowe,
- ogłoszenia drobne,
- prospekty,
- instrukcje,
- prognozy,
- listy prywatne,
- dane statystyczne,
- teksty narracyjne,
- hasła encyklopedyczne,
- reklamy,
- komentarze,
- wiersze,
- poczta elektroniczna,
- horoskopy.

Przykład: ogłoszenia drobne (*Direkt 1B*, str. 9)

LESEN

10 • Lies bitte die Situationen, dann die Anzeigen. Welche Anzeige passt zu welcher Situation? Ordne zu.
A Przeczytaj opisy sytuacji i ogłoszenia. Przyporządkuj ogłoszenia do sytuacji.

Gasthof Sonne
Die gute Adresse in Nürnberg!
Bayerische Küche und internationale Spezialitäten.
Täglich 11-14 Uhr; 18-23 Uhr.
Freitag Ruhetag. **A**

Da Luciano
Täglich 11-24 Uhr.
Kein Ruhetag.
Nudelgerichte, Fischspezialitäten,
und natürlich ... Pizza!! **D**

Mc Dougal's
Lust auf Hamburger + Pommes?
Oder lieber ein Fischbrötchen?
das Schnellimbissrestaurant!
Täglich 8-24 Uhr **C**

Nessic
Die **Nummer 1**
unter den türkischen
Restaurants!
Kekik, türkische Pizza und viel mehr!
Stefan-Meyer-Strasse 21, Freiburg **B**

China-Food-Shangai
Alle Spezialitäten auch
zum Mitnehmen
täglich 11.30 - 14.30 Uhr
und 17.30 - 23.00 Uhr
Herzogstraße 18 - Offenburg **E**

G RESTAURANT
GOURMET
für alle, die etwas Besonderes suchen!
Exklusives Ambiente, feine Küche und
Leute! Wir freuen uns auf Ihren Besuch.
Um Reservierung wird gebeten.
Tel: 498715 **F**

Techniki stosowane w celu rozwijania sprawności czytania ze zrozumieniem powinny uwzględniać trzy fazy:

- fazę przygotowującą ucznia do czytania ze zrozumieniem,
- fazę pracy z nowym tekstem i kontrolę jego zrozumienia,
- fazę pracy ze słownictwem wprowadzonym w tekście.

Do technik stosowanych w wymienionych fazach zaliczamy:

- odwoływanie się do wiedzy uczniów: skojarzenia tematyczne i asocjogramy,
- wprowadzenie do tematu tekstu na podstawie ilustracji, schematu,
- poszukiwanie w tekście wyrazów kluczy bez objaśnień ze strony nauczyciela,
- podkreślanie zdań zawierających pewne informacje,
- wydobywanie informacji z tekstu,
- nadawanie tytułów fragmentom tekstu,
- weryfikowanie zgodności tekstu np. ze zdaniem, obrazkami,
- odnajdywanie związków między fragmentami tekstu,
- porządkowanie fragmentów tekstu chronologicznie,
- konfrontowanie informacji z mapą, obrazem,
- uzupełnianie tekstu z lukami,
- technika wielokrotnego wyboru,
- technika prawda – fałsz.

Przykład: wydobywanie informacji z tekstu (*Direkt 1B*, str. 17)

Wo?	
Seit wann?	
Wie groß?	
Für wen?	
Was?	
Welche Freizeitaktivitäten?	
Welche Kurse?	
Warum ein beliebter Treffpunkt?	
Angebot für Donnerstag?	mit anderen kochen...
Geöffnet?	
Wann?	

Nad rozwijaniem sprawności czytania ze zrozumieniem można także pracować z tekstem bez uprzedniego przygotowania uczniów do jego odbioru.

Czytanie łączy się często z innymi sprawnościami, np. pisania. Stosuje się wtedy techniki typu:

- wypełnianie formularza,
- uzupełnianie tabeli,
- uzupełnianie tekstu z lukami,
- sporządzanie notatki z tekstu,
- pisanie odpowiedzi na list,
- pisanie podziękowania za zaproszenie.

Łącząc sprawność czytania i mówienia, proponujemy techniki typu:

- uzasadnianie wyboru tekstu,
- formułowanie pytań lub odpowiedzi,
- interpretowanie danych statystycznych,
- porównywanie tekstu z własnymi wrażeniami,
- streszczanie tekstu,
- odgrywanie ról.

7.4.2. Słuchanie ze zrozumieniem

Główne strategie, jakie powinny być rozwijane, to słuchanie w celu:

- globalnego zrozumienia tekstu,
- selektywnego zrozumienia tekstu,
- szczegółowego zrozumienia tekstu.

Rodzaje tekstów, dzięki którym można rozwijać techniki słuchania ze zrozumieniem, to:

- teksty dialogowe,
- teksty informacyjne,
- wiadomości radiowe,
- wywiady,
- rozmowy telefoniczne,
- prognozy pogody,
- reklamy,
- historyjki,
- piosenki,
- dyskusje.

Techniki stosowane w celu rozwijania sprawności słuchania ze zrozumieniem powinny przygotować ucznia do słuchania ze zrozumieniem, pobudzić jego wyobraźnię i motywację do słuchania i sprawdzić stopień zrozumienia tekstu.

Do najczęściej stosowanych technik integrujących sprawność mówienia i pisania zaliczamy:

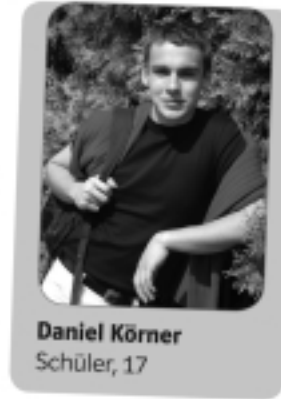
- rozmowa na temat związany z tekstem,
- wydobywanie pewnych informacji z tekstu,
- odpowiedzi na pytania do tekstu,
- weryfikowanie zgodności tekstu np. z materiałem wizualnym,
- uzupełnianie tekstu z lukami leksykalnymi,
- uzupełnianie tabeli, wykresu, diagramu,
- technika wielokrotnego wyboru,
- technika prawda – fałsz.

Przykład: rozmowa na temat związany z tekstem (*Direkt 1B*, str. 8)

LESEN/HÖREN CD2-5

8 Lies bitte die Sätze, dann hör zu und kreuze an.

A | Przeczytaj zdania, a następnie wysłuchaj wypowiedzi trzech osób. Zakreśl, kogo dotyczą poszczególne zdania.

Zum Frühstück ...

	Peter Möller	Christa Baumann	Daniel Körner
... esse ich Müsli oder Cornflakes.	☐	☐	☐
... esse ich eine Scheibe Brot mit Honig.	☐	☐	☐
... trinke ich ein Glas Milch.	☐	☐	☐
... trinke ich einen Kakao, manchmal Tee.	☐	☐	☐
... esse ich ein Brötchen mit Butter und Marmelade.	☐	☐	☐
... trinke ich zwei Tassen Kaffee.	☐	☐	☐

Zu Mittag ...

	Peter Möller	Christa Baumann	Daniel Körner
... trinke ich gern ein Glas Bier.	☐	☐	☐
... esse ich ein paar Bratwürste oder einen Hamburger.	☐	☐	☐
... trinke ich Cola.	☐	☐	☐
... trinke ich ein Mineralwasser.	☐	☐	☐
... esse ich Fleisch mit Kartoffeln oder Salat.	☐	☐	☐
... esse ich einen gemischten Salat.	☐	☐	☐

Zu Abend ...

	Peter Möller	Christa Baumann	Daniel Körner
... esse ich oft Nudeln.	☐	☐	☐
... esse ich kalt: Käse, Wurst.	☐	☐	☐
... trinke ich Wein.	☐	☐	☐
... trinke ich Mineralwasser.	☐	☐	☐
... trinke ich Tee.	☐	☐	☐
... esse ich eine Suppe.	☐	☐	☐

SPRECHEN

8 Wähle eine Person und erzähle über ihre Essgewohnheiten.

B | Wybierz jedną osobę i opowiedz o jej nawykach żywieniowych.

7.4.3. Mówienie

Rozwijanie sprawności mówienia na poziomie podstawowym ma prowadzić do rutynowych zachowań językowych w prostych sytuacjach komunikacyjnych, które mogą zdarzyć się w szkole, pracy, czasie wolnym, w podróży po regionie, gdzie mówi się danym językiem. Uczeń posługujący się językiem na poziomie B1 potrafi opisać doświadczenia, zdarzenia, nadzieje i marzenia, krótko uzasadniając lub wyjaśniając swoje plany i opinie. Oznacza to, że powinien on umieć wyrażać swoje intencje, emocje i opinie w precyzyjny sposób, odpowiednio do założonego celu i odbiorcy. Materiałem stymulującym mówienie będą: obrazki, foliogramy, statystyki, krótkie filmy, teksty do słuchania i czytania. Ogromna rola przypada nauczycielowi, który powinien uwzględnić początkowe trudności uczniów i akceptować ich często nieporadne i błędne wypowiedzi. Umiejętne i dyskretne korygowanie błędów, zadaniowy charakter zajęć, stosowanie różnych form organizacyjnych i form socjalnych, dodawanie odwagi, podkreślanie osiągnięć, zachęcanie do korzystania z gotowych zwrotów i wyrażeń to tylko niektóre zadania nauczyciela, od których zależy powodzenie ucznia w rozwijaniu sprawności produktywnych.

Stosowane techniki rozwijania mówienia powinny umożliwić uczniom osiągnięcie następujących umiejętności:

- zasięganie i udzielanie informacji,
- wyrażanie grzeczności językowej,
- relacjonowanie wydarzeń,
- interpretowanie i wyrażanie opinii,
- komentowanie opinii innych osób,
- obrona własnych opinii,
- negocjowanie i argumentowanie,
- odgrywanie ról,
- opisywanie obrazka.

Przykład: odgrywanie ról (*Direkt 1A*, str. 54)

2 * Sieh dir das Foto an und beschreibe es.
Przyjrzyj się sytuacji na zdjęciu i opisz ją.

31

ABI
SPRECHEN

W razie trudności opisz sytuację, odpowiadając na pytania.

- Wo sind die Jugendlichen?
- Ist das ihr Treffpunkt?
- Wann treffen sie sich hier?
- Was machen sie hier?
- Wie lange bleiben sie hier?
- Gibt es in der Stadt ein Jugendzentrum?

Opisane wyżej umiejętności są spójne z wymaganiami stawianymi zdającym egzamin maturalny z języka obcego na poziomie podstawowym.

7.4.4. Pisanie

Pisanie można rozwijać osobno lub w połączeniu z innymi sprawnościami, np. czytaniem i słuchaniem. Gdy sformułowany cel nauczania jest zgodny z podejściem komunikacyjnym, zakres tej sprawności obejmuje następujące umiejętności:

- uzupełnianie dialogów, schematów, dymków,
- formułowanie pytań, prośb, poleceń,
- udzielanie pisemnej odpowiedzi na pytania,
- uzupełnianie ankiet, formularzy, kwestionariuszy,
- przekazywanie wiadomości pisemnej,
- pisanie życzeń, pozdrowień, kartki pocztowej,
- pisanie listów, np. prywatnego, oficjalnego, motywacyjnego,
- pisanie prostych tekstów użytkowych według schematu,
- relacjonowanie treści tekstu w języku niemieckim,
- stosowanie nowej ortografii w zakresie poznanego materiału.

Przykład: pisanie listu prywatnego (*Direkt 1B*, str. 44)

SCHREIBEN
5 Du bist jetzt dran. Schreib einen Brief an deinen Freund.
Napisz list.

miejsce, data
Poznań, den 27.12.2005 z.

zwoł grzecznościowy rozpoczynający list
Liebe(r) _____
Wie geht es dir? Mir geht es gut.
Wir haben eine neue Freundin in der Klasse!
Die ist einfach super!
(1)
(2)
(3)
(4)

wprowadzenie

zakończenie
Schreib mir bald wieder!
Alles Liebe
dein(e) _____

zwoł grzecznościowy kończący list

ABI
SCHREIBEN
26

Do twój klasy przyszła nowa koleżanka, z którą się zaprzyjaźniłaś/-łeś.
W liście do swego kolegi z Kolonii opisz ją. Napisz o jej:
• zainteresowaniach,
• cechach osobowości,
• wyglądzie,
• planach na przyszłość.

Uczeń realizujący wariant C *Podstawy programowej* potrafi wykazać się umiejętnością pisania bardzo prostych, krótkich i typowych tekstów, zaś realizujący wariant B potrafi także formułować własne komunikaty, różnorodne teksty użytkowe typu zaproszenie, rezerwacja, podanie, ogłoszenie, stosuje właściwe słownictwo, struktury morfosyntaktyczne i ortografię.

7.5. Gramatyka

Nauczanie gramatyki nie stanowi celu nadrzędnego i nie implikuje układu treści. Zjawiska gramatyczne nie występują w izolacji, lecz wkomponowane są w temat lekcji. Uczeń poznaje sukcesywnie i utrwala tylko te konstrukcje, które potrzebne są mu do komunikacji na dany temat na danym poziomie. W razie potrzeby posługuje się gotowymi konstrukcjami gramatycznymi nie opracowanymi wcześniej. Nauczyciel kieruje procesem odkrywania reguł gramatycznych w kontekście komunikacji, a podręcznik i część ćwiczeniowa mają w ofercie ćwiczenia systematyzujące reguły, wspierające poszukiwanie analogii, polegające na uzupełnianiu tabel, diagramów, luk. Wykonując je, uczeń utrwala materiał leksykalny, wnioskuje, rozwija logiczne myślenie. Ćwiczenia leksykalno-gramatyczne w formie pytań otwartych rozwijają zainteresowania uczniów, uczą ich rozwiązywania problemów, porządkują wiedzę. Ćwiczenia gramatyczne wplecione są w rozwijanie wszystkich sprawności. Na uwagę zasługują ćwiczenia prowadzące do opanowania praktycznych zwrotów i wyrażen, kolokacji leksykalnych, powiedzonek. W grupach zróżnicowanych pod względem poziomu językowego uczniowie mogą wykonywać ćwiczenia dostosowane do różnych poziomów. W celu wizualizacji i lepszego zrozumienia i utrwalania gramatyki można wykorzystywać dodatkowe materiały dla uczniów, schematy, tabele, zestawienia. Integracja gramatyki w zabawy językowe i tematyczne ćwiczenia sprawnościowe zwiększa efektywność jej nauczania. Powiązanie nauczania gramatyki ze znanym słownictwem i powtarzanie struktur gramatycznych w coraz innych kontekstach sprzyja zapamiętywaniu materiału nauczania.

Do najczęściej stosowanych technik nauczania gramatyki zaliczamy:

- substytucję,
- transformację,
- uzupełnianie,
- dopasowywanie,
- eliminowanie,
- parafrazowanie,
- tłumaczenie.

Do najczęściej stosowanych technik testowania gramatyki zaliczamy:

- uzupełnianie luk,
- wielokrotny wybór,
- tworzenie zdań z elementów,
- tłumaczenie na język niemiecki.

7.6. Słownictwo

Nauczanie słownictwa w grupach realizujących wariant B *Podstawy programowej* polega na aktywizowaniu i systematyzowaniu słownictwa opanowanego w gimnazjum przy jednoczesnym wprowadzaniu nowego. W wariantcie C jest to nauka od podstaw polegająca na wprowadzaniu, utrwalaniu i powtarzaniu słownictwa. Od poziomu grupy, częstotliwości i intensywności zajęć i różnorodności ćwiczeń będzie zależało, jaka jego część będzie opanowana biernie, a jaka czynnie. Zasadą podstawową w obu wariantach pracy nad słownictwem będzie poznawanie i utrwalanie słownictwa w kontekście sytuacyjnym.

Do najczęściej stosowanych technik pracy ze słownictwem zaliczamy:

- odgadywanie znaczenia słownictwa na podstawie rysunku, fotografii,
- domyślanie się znaczenia słownictwa w kontekście,
- objaśnianie w języku ojczystym,
- definiowanie znaczeń w języku obcym,
- podawanie synonimów, antonimów,
- grupowanie słownictwa w pola semantyczne, rodziny wyrazów,
- hierarchizowanie, kategoryzowanie,
- prowadzenie kartoteki nowych wyrazów,
- korzystanie z programów edukacyjnych,
- stosowanie technik słowotwórczych,
- parafrazowanie,
- wyjaśnianie różnic znaczeń,
- tłumaczenie,
- uzupełnianie kolokacji,
- zagadki, rebusy, krzyżówki,
- praca ze słownikami jedno- i dwujęzycznymi,
- pytania wielokrotnego wyboru,
- zdania typu prawda – fałsz,
- testy lukowe,
- eliminowanie wyrazu niepasującego do pozostałych,
- dopasowywanie.

Przykład: kategoryzowanie (*Direkt 1B*, str. 43)

LESEN/SCHREIBEN

2 Suche die Informationen und fülle die Tabelle aus.
Wyszukaj w tekście informacje i wpisz je do tabeli.

Name				Lena	
Spitzname				der Vamp	
Charakter bzw. Persönlichkeit				nett, lieb, nicht arrogant, gut aussehend	
Hobby				Mode	
Traumberuf				Model	
Verschiedenes				trägt nur Markenklamotten	

7.7. Wymowa i intonacja

Komunikacja językowa, będąca nadrzędnym celem nauki języka obcego, wymaga dokładnego opanowania zasad wymowy. W nauczaniu wymowy należy zwrócić uwagę na poprawne wymawianie poszczególnych dźwięków, zwłaszcza tych, które nie mają odpowiedników w języku polskim. Nauka wymowy i intonacji powinna być jednak integralną częścią nauki języka umożliwiającą komunikatywne wypowiedanie się. Ćwiczenia fonetyczne powinny wynikać z potrzeb sytuacji komunikacyjnych. Uczniowie powinni mieć świadomość, jak ważną rolę odgrywa dobra wymowa przy komunikacji językowej: jest wizytówką mówiącego w danym języku, może mieć wpływ na uzyskanie dobrej oceny podczas ustnej części egzaminu maturalnego.

Do najczęściej stosowanych technik nauczania wymowy zaliczamy:

- rozpoznawanie dźwięków,
- rozróżnianie samogłosek długich i krótkich,
- imitowanie,
- głośne czytanie indywidualne i chórem,
- zaznaczanie akcentu zdaniowego lub wyrazowego,
- odtwarzanie rytmu i melodii zdania za wzorcem.

Przykład: odtwarzanie melodii zdania za wzorcem (*Direkt 1A*, str. 11)

HÖREN/SPRECHEN CD1•7
14 • Hör zu und sprich nach.
Słuchaj i powtarzaj.

Aussprache	Intonation
h: hallo, heiße	• Wie heißt du?
ei: eins, zwei, drei	• Ich heiße Lukas.
ie: wie, liegt,	• Wo wohnst du?
ü: München, fünf	• Ich wohne in München.
ä: Nähe, Mädchen	• Wo liegt Freising?
ö: möchte, Flöte	• In der Nähe von München.
v: von, vier, viele	• Wie alt ist Sarah?
ß: heiße, Fußball	• Sie ist 13 Jahre alt.
ch: ich, nicht	• Was macht Florian?
	• Er surft im Internet.
	• Was möchtest du werden?
	• Ich möchte Lehrerin werden.

7.8. Projekty edukacyjne

Jednym z zadań szkoły określonych w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego* dla wariantu B jest wdrażanie uczniów do samodzielności w procesie uczenia się języka obcego, zapewnienie uczniom możliwości wykorzystania znajomości języka przy wykonywaniu zespołowych, zwłaszcza interdyscyplinarnych, projektów, wspieranie u uczniów postawy ciekawości.

Zadania te można realizować indywidualnie lub grupowo metodą projektu. Podczas planowania i realizacji projektu uczeń może usystematyzować i pogłębić swoją wiedzę i umiejętności. Wykonując projekt, może wykorzystać swoje kompetencje językowe, medialne, korzystać z autentycznych materiałów. Oceniając zrealizowany projekt, uczeń uzyskuje informację zwrotną, dotyczącą odbioru projektu, jego umiejętności merytorycznych, organizacyjnych, językowych.

Realizując projekt, uczeń rozwija takie umiejętności jak:

- planowanie i organizacja pracy własnej i zespołu,
- zbieranie i selekcjonowanie materiałów,
- korzystanie z różnych źródeł informacji,
- komunikacja podczas pracy zespołowej,
- rozwiązywanie problemów i podejmowanie decyzji,
- kompetencja medialna i socjalna,
- prezentacja wyników pracy zespołu,
- samoocena i ocena pracy innych.

Proponowane formy prezentacji pracy projektowej to:

- plakat, prospekt, broszura,
- album,teczka z materiałami,
- nagrania magnetofonowe, nagrania wideo,
- strona w internecie,
- prezentacja multimedialna,
- pokaz, wystawa.

Niezwykle ważnym elementem pracy projektowej uczniów jest ocena pracy zespołu, np. indywidualnie, zespołowo, przez nauczyciela, przez gości. Ocena taka powinna uwzględniać wartość informacyjną prezentowanego materiału, oryginalność i estetykę, wkład pracy, sposób prezentacji.

7.9. Pomoce dydaktyczne

Wśród wielu pomocy dydaktycznych przydatnych do realizacji programu wymienić należy:

- podręcznik i książkę ćwiczeń,
- foliogramy i ilustracje,
- plakaty, mapki, przeźrocza,
- słowniki językowe jedno- i dwujęzyczne,
- repetytoria gramatyczno-leksykalne,
- materiały treningowe do matury,
- materiały autentyczne (kwestionariusze, druki, karty dań, ogłoszenia),
- pomoce audiowizualne (nagrania z piosenkami, dialogami, wywiadami, filmami),
- multimedialne kursy językowe,
- prasę codzienną, tygodniki, miesięczniki,
- prasę dla uczących się języka, np. *Aktuell, Juma*,
- listę przydatnych adresów w internecie.

W miarę rozwijania biegłości językowej uczniów nauczyciel powinien zachęcać ich do samodzielnej pracy nad językiem, udostępniając im właściwe materiały, wspierając ich w pokonywaniu trudności, motywując do przygotowywania projektów, opracowywania prezentacji, dokonywania samooceny.

7.10. Rozwój autonomii ucznia

W nowoczesnym modelu kształcenia zakładana jest szeroko pojęta autonomia ucznia. Nauczyciel nie ma już monopolu na wiedzę. Jego rola sprowadza się do organizatora procesu lekcyjnego, doradcy, inspiratora aktywności ucznia. Zadaniem nauczyciela jest także rozpoznanie typów uczących się w swojej klasie i uwzględnienie tej wiedzy w przydzielaniu zadań. Ważne jest uświadomienie uczniowi specyfiki uczenia się języków obcych i zapoznanie z procesami zapamiętywania materiału językowego. Kolejnym krokiem w rozwijaniu autonomii ucznia jest przybliżenie mu jego potencjału intelektualnego oraz uczenie zaufania do własnych możliwości. W miarę rozwijania biegłości językowej uczniów nauczyciel powinien zachęcać uczniów do samodzielnej pracy nad językiem, udostępniając im właściwe materiały, wspierając ich w pokonywaniu trudności, motywując do nawiązania korespondencji, przygotowywania projektów, opracowywania prezentacji, dokonywania samooceny.

Uczeń autonomiczny samodzielnie odkrywa i poznaje nowe zjawiska gramatyczne, pojęcia, zdarzenia i zależności. Zaopatrzony w różnorodne strategie uczenia się, dostosowane do swoich możliwości, samodzielnie rozwiązuje zadania postawione przez nauczyciela czy autora podręcznika. W ten sposób uczy się odpowiedzialności za efekty swojego kształcenia. Uczeń ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu podejmuje dodatkowy wysiłek w celu osiągnięcia lepszych wyników.

Aby rozwijać autonomię u licealisty, potrzeba autonomii u nauczyciela. Obejmuje ona m.in.:

- kreatywność w przygotowywaniu lekcji,
- indywidualizowanie treści i wymagań,
- gotowość do bieżącej modyfikacji poszczególnych lekcji,
- interweniowanie w proces uczenia się,
- wyważony stosunek do błędów językowych,
- wypracowany sposób egzekwowania wiadomości,
- organizację lekcji powtórzeniowych,
- wybór rodzaju pracy domowej.

Autonomia ucznia przejawiałaby się m.in. w:

- stosowaniu osobistego stylu uczenia się,
- indywidualnym tempie pracy,
- wysokiej motywacji wewnętrznej,
- uczeniu się na własnych błędach,
- chęci do podejmowania dodatkowego wysiłku,
- wysokich oczekiwaniach wobec uczącego.

7.11. Scenariusze wybranych lekcji

Scenariusz 1

Rozdział: *Jobs und Berufe*

Temat lekcji 1: *Was sind deine Eltern von Beruf? Was wirst du?*

Cele lekcji:

1. Wprowadzenie i / lub utrwalenie słownictwa dotyczącego różnych zawodów oraz znaczenia i odmiany czasownika *werden*.
2. Kształcenie umiejętności mówienia na podstawie materiału stymulującego (obraz, tekst).
3. Kształcenie umiejętności czytania selektywnego.
4. Kształcenie umiejętności dyskusowania z użyciem podanego słownictwa i zwrotów.
5. Kształcenie umiejętności pracy w parach i w grupie.

Materiał leksykalny: nazwy popularnych zawodów, nazwy cech i umiejętności przydatnych w różnych zawodach, nazwy czynności.

Materiał gramatyczny: odmiana czasownika *werden* w czasie *Präsens*; bierna znajomość konstrukcji *um ... zu + Infinitiv*.

Pomoce dydaktyczne: ilustracje i fotografie z różnymi zawodami i czynnościami (mogą być z podręcznika *Direkt*), nazwy zawodów na małych karteczkach.

Przebieg lekcji

Wprowadzenie do lekcji: Nauczyciel odwołuje się do wiedzy uczniów kontynuujących naukę języka. Kieruje do nich pytanie: *Was sind deine Eltern von Beruf? Was wirst du?* Zapisuje na tablicy pytanie będące tematem lekcji i zawody, które zostały wymienione przez uczniów.

Prezentacja nowego materiału i praca nad nim: Następnie dzieli klasę na grupy czteroosobowe i prosi o dopasowanie nowych nazw zawodów do ilustracji i zdjęć. Połowa zawodów to internacjonalizmy typu: *Model, Bodygard, Managerin, Polizist*. Uczniowie lepsi wspierają w tym zadaniu swoich początkujących kolegów. Nauczyciel zapisuje na tablicy lub folii nazwy nowych zawodów i wymawia je głośno. Uczniowie powtarzają za nim i przepisują do zeszytów. Nauczyciel zadaje pytanie: *Was braucht man für diesen Job?* Zwroty określające cechy zawarte są w ćwiczeniu 2a w podręczniku. Nauczyciel objaśnia ich znaczenia. Uczniowie odpowiadają sobie na to pytanie w grupach. Kolejne pytanie: *Wie muss man sein, um diesen Beruf ausüben zu können?* Uczniowie pracują nadal w grupach i odpowiadają na pytanie, wykorzystując podane w ćwiczeniu 2b przymiotniki: *gut aussehend, energisch, kreativ...* Przykładowa odpowiedź: *Man muss gut aussehend sein, um als Model zu arbeiten*. Uczniowie odpowiadają na pytania dotyczące swoich planów na przyszłość, np. *Was wirst du? Warum möchtest du ... werden?* Na zakończenie tej fazy nauczyciel systematyzuje i wizualizuje nowy materiał gramatyczny, odsyłając uczniów do podręcznika.

Utrwalenie nowego materiału: Pozostałą część lekcji uczniowie podzieleni na dwie duże grupy zgadują, o jaki zawód chodzi, na podstawie krótkich opisów nauczyciela. Grupa zwycięska dostaje brawa przeciwników. W grupach lepszych językowo można przystąpić do czytania tekstu ze zrozumieniem z części 3 lekcji. Grupy pracujące wolniej otrzymują ten tekst jako pracę domową.

Podsumowanie i praca domowa: Jako pracę domową uczniowie otrzymują ćw. 1-3 z części ćwiczeń oraz ewentualnie ćwiczenie 3 kształcące czytanie ze zrozumieniem, polegające na uzupełnieniu tabeli dotyczącej czynności, zalet, wad i wynagrodzenia kilku zawodów. Chętni uczniowie mogą znaleźć w słowniku polsko-niemieckim nazwy zawodów, które ich interesują, wraz z cechami niezbędnymi do ich wykonywania.

Scenariusz 2

Rozdział: *Jobs und Berufe*

Temat lekcji 2: *Was wollen Jugendliche werden?*

Cele lekcji:

1. Utrwalenie i rozszerzenie słownictwa dotyczącego zawodowych planów młodzieży.
2. Kształcenie umiejętności mówienia na podstawie materiału stymulującego (obraz, tekst).
3. Kształcenie umiejętności słuchania selektywnego.
4. Kształcenie umiejętności dyskusowania na temat wad i zalet różnych zawodów.
5. Kształcenie umiejętności pracy w różnych grupach i prezentowania pracy grupy.

Materiał leksykalny: nazwy cech i umiejętności przydatnych w różnych zawodach, nazwy czynności wykonywanych przez różne osoby.

Materiał gramatyczny: zdanie okolicznikowe celu i konstrukcja bezokolicznikowa.

Pomoce dydaktyczne: ilustracje i fotografie z różnymi zawodami i czynnościami, nagranie, odtwarzacz CD.

Przebieg lekcji

Wprowadzenie do lekcji: Nauczyciel odwołuje się do tekstu czytanego na ostatniej lekcji (lub w domu). Prosi o wyjaśnienie słownictwa ważnego dla realizacji dalszej części tematu i o odczytanie treści tabeli, świadczącej o zrozumieniu tekstu. Następnie uczniowie nazywają zawody poznane na poprzedniej lekcji na podstawie nowej ilustracji z podręcznika i ćwiczenia polegającego na przyporządkowaniu opisu zawodów do ich nazw.

Prezentacja nowego materiału i praca nad nim: Następuje trening mówienia, w czasie którego uczniowie pytają się o przyszły zawód i odpowiadają sobie łańcuszkowo. W parach uczniowie pytają się o czynności, jakie wykonuje się w różnych zawodach, i odpowiadają, wykorzystując w dialogach podane w ćwiczeniu słownictwo. W zależności od poziomu grupy i czasu nauczyciel może polecić ćwiczenia utrwalające z części ćwiczeniowej. Kolejnym ogniwem lekcji jest rozwijanie słuchania ze zrozumieniem. Uczniowie słuchają dwukrotnie wywiadów z podręcznika i uzupełniają zawody w tekście. Następnie dopasowują imiona młodych ludzi do podanych w ćwiczeniu treści. Do produktywnego opanowania zdania celowego i konstrukcji bezokolicznikowej wiodą ćwiczenia z części ćwiczeniowej, których część można wykonać na lekcji, a część w domu. Na zakończenie tej fazy nauczyciel odwołuje uczniów zainteresowanych pogłębieniem wiedzy gramatycznej do części ćwiczeniowej, zawierającej również inne konstrukcje bezokolicznikowe.

Utrwalenie nowego materiału: Pozostałą część lekcji uczniowie podzieleni na małe grupy prowadzą rozmowy na temat przyszłej pracy i zawodu. Odgrywają różne role. Wzory do dialogów znajdują w podręczniku w dymkach do ilustracji. Nauczyciel może także przygotować zestawy pytań i odpowiedzi, aby ułatwić to zadanie uczniom nieco słabszym.

Podsumowanie i praca domowa: Na zakończenie lekcji chętne grupy prezentują swoje dialogi w plenum. Nauczyciel prosi klasę o ocenę. Jako pracę domową uczniowie powinni napisać krótką notatkę o przyszłym zawodzie, motywach jego wyboru, zaletach i ewentualnych wadach.

8. Oczekiwane osiągnięcia uczniów

Niniejszy program przewiduje, że po trzech latach nauki języka niemieckiego w liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym lub technikum w wymiarze 2-3 godzin tygodniowo uczeń opanuje podstawy kompetencji językowych określonych w:

- Wariancie C *Podstawy programowej*,
- Wariancie B *Podstawy programowej*,
- *Standardach wymagań egzaminacyjnych*,
- *Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego* dla poziomów A1, A2 i B1.

Osiągnięcie poziomów A2 i B1 jest równoznaczne z przygotowaniem uczniów do poziomu podstawowego egzaminu maturalnego. Poniższe zestawienie ilustruje miejsce niniejszego programu na tle wszystkich możliwych do osiągnięcia poziomów biegłości językowej opisanych w *ESOKJ*.

POZIOM OGÓLNY		POZIOM SZCZEGÓŁOWY
Poziom biegłości	C2	Poziom mistrzowski
	C1	Poziom samodzielności
Poziom niezależności	B2	Poziom zaawansowany
	B1	Poziom progowy
Poziom podstawowy	A2	Poziom przeżycia
	A1	Poziom odkrywania

Kolejne zestawienie zawiera konkretne, chociaż wciąż bardzo ogólne treści dotyczące wskaźników biegłości językowej.

Poziomy biegłości językowej na poziomach A1, A2, B1 według ESOKJ – skala ogólna

Poziom niezależności	B1	Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie znaczenie głównych wątków przekazu zawartego w jasnych, standardowych wypowiedziach, które dotyczą znanych jej spraw i zdarzeń typowych dla pracy, szkoły, czasu wolnego itd. Potrafi radzić sobie w większości sytuacji komunikacyjnych, które mogą zdarzyć się w czasie podróży po regionie, gdzie mówi się danym językiem. Potrafi tworzyć proste, spójne wypowiedzi ustne lub pisemne na tematy, które są jej znane bądź ją interesują. Potrafi opisywać doświadczenia, zdarzenia, nadzieje, marzenia i zamierzenia, krótko uzasadniając bądź wyjaśniając swoje opinie i plany.
Poziom podstawowy	A2	Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie wypowiedzi i często używane wyrażenia w zakresie tematów związanych z życiem codziennym (są to np. bardzo podstawowe informacje dotyczące osoby rozmówcy i jego rodziny, zakupów, otoczenia, pracy). Potrafi porozumiewać się w rutynowych, prostych sytuacjach komunikacyjnych, wymagających jedynie bezpośredniej wymiany zdań na tematy znane i typowe. Potrafi w prosty sposób opisywać swoje pochodzenie i otoczenie, w którym żyje, a także poruszać sprawy związane z najważniejszymi potrzebami życia codziennego.
Poziom podstawowy	A1	Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie i potrafi stosować potoczne wyrażenia i bardzo proste wypowiedzi dotyczące

		konkretnych potrzeb życia codziennego. Potrafi formułować pytania z zakresu życia prywatnego, dotyczące np. miejsca, w którym mieszka, ludzi, których zna, i rzeczy, które posiada, oraz odpowiadać na tego typu pytania. Potrafi przedstawiać siebie i innych. Potrafi prowadzić prostą rozmowę, pod warunkiem że rozmówca mówi wolno, zrozumiale i jest gotowy do pomocy.
--	--	---

W zakresie poszczególnych sprawności receptywnych, produktywnych, interakcyjnych i mediacyjnych uczeń powinien wykazać się następującymi osiągnięciami:

Osiągnięcia podstawowe wariant C <i>Podstawy programowej</i> Uczeń potrafi:		Osiągnięcia rozszerzające wariant B <i>Podstawy programowej</i> Uczeń potrafi:	
R E C E P C J A	ustna	<ul style="list-style-type: none"> – zrozumieć proste sytuacje komunikacyjne, w tym intencje rozmówcy, – zrozumieć instrukcje nauczyciela, – zrozumieć ogólny sens oraz wyszukiwać informacje szczegółowe w nieskomplikowanych wypowiedziach i dialogach. 	<ul style="list-style-type: none"> – zrozumieć ogólny sens oraz intencje prostych wypowiedzi osób posługujących się tym językiem jako ojczystym, – zrozumieć sens prostych autentycznych wypowiedzi w różnych warunkach odbioru (telefon, zapowiedź na dworcu), – wyszukiwać informacje szczegółowe w nieskomplikowanych wypowiedziach i dialogach, – zrozumieć ogólny sens prostych wypowiedzi zawierających niezrozumiałe elementy, których znaczenia uczeń może się domyślić.
	pisemna	<ul style="list-style-type: none"> – zrozumieć powszechnie spotykane dokumenty i teksty autentyczne jak rozkłady jazdy, ogłoszenia, reklamy, menu, listy i instrukcje, – wyszukiwać szczegółowe informacje w prostych tekstach, – zrozumieć ogólny sens prostych, adaptowanych tekstów. 	<ul style="list-style-type: none"> – zrozumieć powszechnie spotykane dokumenty i teksty autentyczne, jak rozkłady jazdy, ogłoszenia, reklamy, menu, listy i instrukcje, – zrozumieć prosty tekst narracyjny, – zrozumieć ogólny sens prostego tekstu przy czytaniu pobieżnym, – rozumieć ogólny sens tekstu, który zawiera fragmenty niezrozumiałe, – wyszukiwać konkretne informacje w częściowo niezrozumiałym tekście.
I N T E R A K C J A	ustna	<ul style="list-style-type: none"> – porozumiewać się w typowych sytuacjach życia codziennego, – zadawać proste pytania i udzielać odpowiedzi na temat znanych mu osób, miejsc, sytuacji, – zrozumieć wypowiedzi zawierające elementy nieznanne. 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczyć w rozmowie na tematy mu znane dotyczące życia codziennego i jego najbliższego otoczenia: domu, szkoły, rodziny, podróży, mediów itd., – wypowiadać się jasno i zrozumiale wyrażać swoje opinie, intencje, argumentować, negocjować, – inicjować, podtrzymywać i kończyć rozmowę.
	pisemna	<ul style="list-style-type: none"> – napisać kartkę pocztową, – napisać pisemną wiadomość, – napisać krótki list prywatny. 	<ul style="list-style-type: none"> – napisać list prywatny i oficjalny: podawać i uzyskiwać informacje, wyrażać akceptację lub odmowę, opisywać osoby, miejsca, przedmioty, wydarzenia, wyrażać swoje opinie, uczucia, wrażenia itd.

P R O D U K C J A	ustna	<ul style="list-style-type: none"> – zadawać proste pytania oraz udzielać odpowiedzi, – uzyskiwać informacje i udzielać ich w typowych sytuacjach życia codziennego, – formułować krótkie wypowiedzi o sobie, swoim otoczeniu, regionie, kraju, – inicjować i podtrzymywać prostą rozmowę dotyczącą typowych sytuacji życia codziennego, – opanować wymowę w stopniu zapewniającym zrozumiałość wypowiedzi. 	<ul style="list-style-type: none"> – uzyskiwać informacje dotyczące życia codziennego, udzielać takich informacji, – formułować w miarę płynne, krótkie i spójne wypowiedzi na określone tematy, z zastosowaniem form gramatycznych odpowiednich do wyrażania teraźniejszości, przeszłości i przyszłości oraz relacji przestrzennych, – posługiwać się odpowiednimi środkami językowymi dla wyrażenia intencji, uczuć, emocji w sytuacjach życia codziennego, – poprawnie językowo i logicznie wyrażać myśli i opinie na określone tematy, – relacjonować wypowiedzi innych osób, – właściwie reagować na wypowiedź rozmówcy oraz stosować rutynowe zachowania językowe, – inicjować i podtrzymywać prostą rozmowę, – prowadzić proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego, – opanować wymowę w stopniu zapewniającym zrozumiałość wypowiedzi osób posługujących się tym językiem jako ojczystym.
	pisemna	<ul style="list-style-type: none"> – wypełniać typowe formularze, – przekazywać proste informacje, – napisać krótki list, – stosować zasady ortografii w zakresie poznanego materiału. 	<ul style="list-style-type: none"> – sformułować i zapisać własny oraz otrzymany prosty komunikat, – napisać prosty tekst użytkowy oraz wypełniać formularze, ankiety, – napisać streszczenie prostego tekstu, – stosować właściwe słownictwo, struktury i zasady ortografii w prostych tekstach.
M E D I A C J A	ustna	<ul style="list-style-type: none"> – przekazać osobom trzecim krótkie, podstawowe informacje. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawić krócej dłuższą informację pisemną i ustną, – przekazać w języku potocznym treści oficjalnej wypowiedzi, – zrelacjonować w języku ojczystym bardziej skomplikowaną wypowiedź cudzoziemca.
	pisemna	<ul style="list-style-type: none"> – zanotować i przekazać krótkie i proste informacje od osób trzecich. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawić w skróconej formie dłuższą informację pisemną, – zrelacjonować treść tekstu w języku polskim i niemieckim.

9. Kontrola i ocenianie osiągnięć uczniów

Kontrola i ocenianie osiągnięć uczniów są koniecznym elementem kształcenia językowego na każdym poziomie nauczania. Przeprowadzanie kontroli i porównań wynika z potrzeby uczących się, ich rodziców i władz szkoły. Jest to czynnik informujący o wynikach pracy, mobilizujący do dalszego wysiłku, określający poziom biegłości językowej. Ocena służy do uporządkowania wyników nauczania w szkole w skali 1-6. Jednocześnie jest instrumentem do diagnozowania wiedzy uczniów, monitorowania ich postępów i trudności. Program nie zaleca stawiania ocen od samego początku nauki. Optymalnie byłoby najpierw rozpoznać typy uczących się, zapoznać ich ze strategiami uczenia się języka obcego, procesem zapamiętywania i zapomniania. Zaleca się, aby nauczyciel, obejmując klasę, założył kartę obserwacji ucznia i zaznaczył w niej umiejętności i ewentualne trudności, z którymi przychodzi uczeń do szkoły. Pozwoliłoby to na lepsze zrozumienie problemów ucznia w nauce języka obcego i dostosowanie wymagań do jego indywidualnych uzdolnień od samego początku. Dodatkowe informacje można zdobyć także poprzez ankietowanie uczniów.

Karta taka mogłaby zawierać następujące informacje:

Imię i nazwisko ucznia:

Klasa:

Mówienie	
Pisanie	
Czytanie	
Słuchanie	
Wymowa	
Gramatyka	
Typ uczącego się	
Rodzaj trudności	
...	

Komentarz opisowy:

- doskonale, bardzo dobrze, dobrze, radzi sobie, słabo, ma trudności z..., próbuje, nie potrafi, ...
- typ wzrokowca, słuchowca, analityka, ...
- trudności w zapamiętywaniu słówek, pisowni, czytaniu, gramatyce, ...

Program zaleca:

- prowadzenie systematycznej kontroli uczniów na podstawie samooceny ucznia i karty obserwacji,
- wewnątrzszkolną kontrolę prowadzoną na bieżąco przez nauczyciela,
- ocenianie zewnętrzne na podstawie materiałów przygotowywanych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną.

Ważnym elementem kontroli jest samoocena uczniów. Kształtuje ona u uczniów postawę odpowiedzialności za własne uczenie się, uświadamia im konieczność pracy własnej i zaangażowania w proces przyswajania języka obcego, motywuje do dalszej pracy. Samoocena może dotyczyć treści, języka, umiejętności.

Przykładowa karta samooceny ucznia, który przygotowuje się do egzaminu maturalnego z tematu: „Mieszkanie”:

Umiem, potrafię	bardzo dobrze	dobrze	słabo	Komentarz, ewentualna ocena
nawiązać kontakt z rozmówcą (najemcą pokoju)				
napisać ogłoszenie do gazety (poszukiwanie mieszkania)				
wyselekcjonować informacje w tekście				
opisywać miejsca (moje miasto)				
relacjonować wydarzenia (przeprowadzka)				
stwierdzić, czy tekst słuchany zawiera pewne informacje (rozmowa telefoniczna z pośrednikiem w sprawie kupna domu)				
wypowiadać się w określonej formie z zachowaniem limitu słów (list prywatny o sąsiadach w nowym miejscu zamieszkania)				
...				

Karta taka pozwala na cykliczne powtarzanie i uświadamianie uczniom, co już umieją, nad czym muszą pracować, a co wymaga najwięcej pracy.

Podręczniki przewidują na ogół po pewnej partii materiału kontrolę przyrostu wiedzy. Autorzy podręczników proponują tabele samooceny, z których wynika stopień opanowania nowych treści po każdym rozdziale. Nauczyciel może dodatkowo lub z inną częstotliwością opracowywać kwestionariusze dla swoich uczniów, kierując się przykładami zawartymi m.in. w *Europejskim portfolio językowym – poziomy A1, A2, B1* (por. Portfolio s. 20-36).

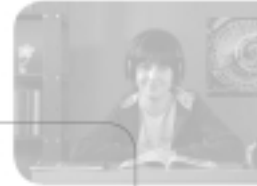
Przykład: Twoje portfolio maturalne (*Direkt 1B*, str. 61)

Numer zadania	Typ zadania	strona w podręczniku	Data	
(14)	Rozmowa sterowana A	str. 8		
(15)	Rozmowa sterowana C	str. 10		
(16)	Rozmowa sterowana A	str. 17		
(17)	Rozmowa sterowana A	str. 20		
(18)	Krótką formą użytkowa: wiadomość	str. 21		
(19)	Rozmowa sterowana A	str. 25		
(20)	Krótką formą użytkowa: zaproszenie	str. 26		
(21)	Rozmowa sterowana C	str. 27		
(22)	Rozmowa sterowana A	str. 30		
(23)	Rozmowa sterowana A	str. 36		
(24)	Krótką formą użytkowa: wiadomość	str. 37		
(25)	Rozmowa sterowana A	str. 38		
(26)	Dłuższa forma użytkowa: list prywatny	str. 44		
(27)	Rozmowa sterowana A	str. 46		
(28)	Rozmowa sterowana A	str. 47		
(29)	Dłuższa forma użytkowa: e-mail	str. 54		
(30)	Opisywanie obrazka	str. 56		

Przykłady ćwiczeń testujących

I. Rozumienie ze słuchu

Przykład: *Direkt 1A* (ABI) Fertigkeitstraining 1, str. 49

HÖRVERSTEHEN

(ABI) FERTIGKEITSTRAINING

CD 1 + 49

1. Lies zuerst die Aufgaben. Du hörst dann drei kurze Texte. Diese Texte hörst du zweimal. Kreuze an: Ist die Aussage richtig (R) oder falsch (F)?

Przeczytaj zdania 1 – 3, następnie wysłuchaj dwukrotnie trzech krótkich tekstów. Zakreśl, która informacja jest prawdziwa (R), a która fałszywa (F).

		R	F
1.	Ivan kommt aus Russland.		
2.	Die Telefonnummer von Frau Stein ist: 0228-762324.		
3.	Herr Hansmann spricht Englisch und ein wenig Japanisch.		

CD 1 + 50

2. Höre jetzt das Interview und mach Notizen. Ergänze die Tabelle. Wysłuchaj wywiadu i zanotuj w tabeli informacje.

Zwei Zwillingsschwestern

Namen:	
Eltern:	
Alter:	
Geschwister?	
Wohnort:	
Haustiere?	
Herkunft:	

CD 1 + 51

3. Lies zuerst die Aufgaben 1 bis 8. Höre dann das Gespräch zweimal. Kreuze an: Ist die Aussage richtig (R) oder falsch (F)?

Przeczytaj zdania 1 – 8, a następnie wysłuchaj dwukrotnie nagrania. Zakreśl, która informacja jest prawdziwa (R), a która fałszywa (F).

„Stefans Schule“

		R	F
1.	Stefan besucht die Klasse 11 B.		
2.	Stefans Schule heißt Albert-Einstein-Gymnasium.		
3.	Professor Riemer unterrichtet Geschichte.		
4.	Am Nachmittag ist der Unterricht um 15 Uhr zu Ende.		
5.	In der Schule gibt es keine Mensa.		
6.	Stefan bringt sein Essen von zu Hause mit.		
7.	Für das Essen bezahlt Stefan 2,80 Euro.		
8.	Stefan ist Vegetarier.		

Słuchając nagrania,
 skup się jedynie
 na szukanych
 informacjach.

II. Rozumienie tekstu czytanego

Przykład: *Direkt 1A* (ABI)Fertigkeitstraining 1, str. 51

LESEVERSTEHEN

- 2 • Lies zuerst den Text. Was steht im Text? Kreuze die richtige Antwort an.
Przeczytaj tekst. Wybierz i zaznacz prawidłową informację.

Podkreśl zdania,
w których zawarte są
szukane informacje.

Das Max-Plank-Gymnasium

Das Max-Plank-Gymnasium liegt wenige Kilometer nördlich von Karlsruhe. Umgeben von viel Grün, liegt die Schule in einer Oase, in der sich die Schülerinnen wohl fühlen. Das Max-Plank-Gymnasium ist eine der wenigen Ganztagschulen in Baden-Württemberg, d.h. dass die SchülerInnen auch nachmittags in der Schule bleiben, und zwar von Montag-Freitag bis 16 Uhr. Gegessen wird also in der Schule (es gibt natürlich eine Mensa). Das Max-Plank-Gymnasium führt zum Abitur mit den Fremdsprachen Englisch und Französisch. Im Moment zählt die Schule 610 SchülerInnen und 51 LehrerInnen, was eine sehr gute Lehrer-Schülerrelation bedeutet. Die SchülerInnen sind zwischen 12 und 19 Jahren alt, das entspricht Klasse 7-13. Die SchülerInnen erleben ihre Schulzeit in einer ungezwungenen, liberalen Atmosphäre. Auf dieser Basis entwickelt sich die Persönlichkeit des Einzelnen ebenso wie der Sinn für eine gesunde Gemeinschaft. Ein besonderes Merkmal des Schulalltags ist, dass die SchülerInnen bis Klasse 10 keine schriftlichen Hausaufgaben haben. Außerdem liegt die Klassenstärke bei maximal 24 SchülerInnen. Ein Schüler-Café, großzügige Sportanlagen mit Tennisplätzen und Schwimmhalle, gut ausgestattete Biologie- und Computerräume, eine schuleigene Bibliothek, eine Aula Magna mit 360 Sitzplätzen für Feiern oder Aufführungen sind nur einige Vorteile, die das Max-Plank-Gymnasium bietet. Über den Schulalltag hinaus werden den Jugendlichen im Jahresverlauf besondere Lernsituationen ermöglicht, wie z.B. verschiedene Studienfahrten, Unterrichtsprojekte, Klassenaustausch mit Partnerschulen und vieles mehr ...

1. Wo liegt das Max-Plank-Gymnasium?
 - a. In Karlsruhe.
 - b. In der Nähe von Karlsruhe.
 - c. Im Stadtzentrum von Karlsruhe.
2. Wann ist Unterricht?
 - a. Jeden Tag, auch samstags.
 - b. Nur vormittags.
 - c. Auch nachmittags.
3. Wie alt sind die SchülerInnen?
 - a. Über 16.
 - b. Zwischen 12-19.
 - c. Zwischen 7-13.
4. Wie viele SchülerInnen besuchen das Max-Plank-Gymnasium?
 - a. 610.
 - b. 51.
 - c. 360.
5. Wie viele SchülerInnen sitzen maximal in einer Klasse?
 - a. 10.
 - b. 19.
 - c. 24.
6. Was ist Besonderes am Max-Plank-Gymnasium?
 - a. Es gibt keine schriftlichen Hausaufgaben bis Klasse 10.
 - b. Man organisiert jedes Jahr einen Klassenaustausch.
 - c. Man kann das Abitur in französischer Sprache machen.
7. Was gibt es am Max-Plank-Gymnasium nicht?
 - a. Eine Mensa.
 - b. Ein Sprachlabor.
 - c. Einen Computerraum.
8. Was für Angebote gibt es am Max-Plank-Gymnasium?
 - a. Sportwochen.
 - b. Klassenfahrten.
 - c. Musikkurse.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.

III. wypowiedź pisemna – krótka forma użytkowa

Przykład: wiadomość (Direkt 1B, str. 21)

18

Gościsz u siebie kolegę z Austrii i zamierzasz wybrać się z nim dzisiaj do kina. Masz po południu sporo zajęć i nie będziesz mogła/mógł po niego przyjechać.

Zostaw mu wiadomość, w której wyjaśnisz:

- jakim środkiem lokomocji ma dojechać do centrum;
- jak ma dojść do przystanku (die Haltstelle);
- drogę z centrum do kina;
- gdzie będziesz na niego czekać.

ABI
SCHREIBEN

IV. wypowiedź pisemna – dłuższa forma użytkowa

Przykład: list prywatny (Direkt 1A, str. 52)

(ABI)FERTIGKEITSTRAINING

- Du findest in einer Jugendzeitung eine Kontaktanzeige. Lies sie bitte.
Znalazłaś/-eś w gazecie ogłoszenie. Przeczytaj je.

Ich, 15, Französin aus Lyon, reise gern, mag Fremdsprachen, liebe die Natur und klassische Musik.
Ich suche neue E-Mail-Freunde/Freundinnen.
Und vielleicht organisieren wir dann ein Treffen, so dass wir uns persönlich kennen lernen können.
Justine Morcier,
E-Mail: morcier.just@com.fr

Jeżeli chcesz się upewnić, czy wszystko zrozumiałaś/-eś, wyciwnij informacje.

Wer schreibt? _____
Wie alt? _____
Woher? _____
Hobby? _____
Kontakt? _____
Warum schreibt? _____

- 1 • Schreib die E-mail an Justine.
Odpisz Justine na jej ogłoszenie. W e-mail:

- (1) przedstaw się i napisz, gdzie mieszkasz,
- (2) napisz o swojej rodzinie i swoich zwierzętach,
- (3) napisz, jak spędzasz czas wolny i jakich uczysz się języków,
- (4) wyraż ochęć poznania się i zaproponuj miejsce spotkania.

ABI
SCHREIBEN

Przeczytaj uważnie punkty. Zwróć uwagę, że każdy z nich składa się z dwóch informacji, które masz przekazać.

12

V. Wypowiedź ustna – rozmowy sterowane

A. Uzyskiwanie i udzielanie informacji

16 **ABI**
SPRECHEN

Rozmawiasz z kolegą z Niemiec o mieście, w którym mieszka.

W rozmowie z nim:

- *zapytaj o ciekawe miejsca w jego mieście;*
- *zapytaj o miejsca, w których młodzież lubi spędzać czas;*
- *poinformuj o ofercie klubu młodzieżowego w swoim mieście.*

B. Relacjonowanie wydarzeń

17 **ABI**
SPRECHEN

W czasie ostatnich wakacji odbyłaś/-eś podróż po Europie.

W rozmowie ze swoją koleżanką z Niemiec opowiedz o:

- *czasie trwania podróży;*
- *nowo poznanych osobach;*
- *ciekawych miejscach, które odwiedziłaś/-eś.*

C. Negocjowanie

21 **ABI**
SPRECHEN

Chcesz ze swoją koleżanką z Hanoweru spędzić wieczór.

W rozmowie z nią:

- *zaproponuj wyjście do kina;*
- *odrzuć jej propozycję wyjścia do dyskoteki i podaj powód;*
- *zaproponuj kompromisowe rozwiązanie.*

VI. Wypowiedź ustna – rozmowa na podstawie ilustracji

Przykład:

SPRECHEN

(ABI)FERTIGKEITSTRAINING

- 1 • Sieh dir das Foto an und beschreibe es.
 Przyjrzyj się sytuacji przedstawionej na zdjęciu i opisz ją.

Kellner ● Tisch ● Personen
 Speisekarte ● Restaurant ● wartet
 trinken ● Schnitzel

Auf dem Foto sehe ich drei _____ : einen Mann, eine Frau und den _____.
 Der Mann und die Frau sitzen am _____ in einem _____. Sie möchten
 essen. Sie lesen die _____. Der Mann nimmt vielleicht einen Schweinebraten, die Frau nimmt
 ein _____.
 Beide _____ Wein. Der Kellner _____.

- 2 • Sieh dir das Foto an und beschreibe es.
 Przyjrzyj się sytuacji na zdjęciu i opisz ją.

W razie trudności
 opisz sytuację,
 odpowiadając
 na pytania.

- Wo sind die Jugendlichen?
- Ist das ihr Treffpunkt?
- Wann treffen sie sich hier?
- Was machen sie hier?
- Wie lange bleiben sie hier?
- Gibt es in der Stadt ein Jugendzentrum?

Ze względu na konieczność przygotowania uczniów do egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym kontrola bieżąca ucznia nie powinna dotyczyć tylko poprawności gramatyczno-leksykalnej, lecz mieć formę podobną do egzaminu i obejmować wiedzę językową i wszystkie sprawności językowe (receptywne, produktywne, interakcyjne i mediacyjne). Powinna ponadto być zintegrowana z procesem nauczania i dokonywana systematycznie, w trakcie trwania i pod koniec semestru i na koniec roku szkolnego. Należy zainteresować uczniów materiałami opracowywanymi przez Centralną Komisję Egzaminacyjną, które znajdują się w *Syllabusie maturalnym* i na stronach komisji okręgowych w internecie. Uczniowie powinni znać zakres wiedzy, którą muszą opanować na danym poziomie, wartości punktowe za poszczególne sprawności i zadania, rozkład procentowy za treść i za język na egzaminie ustnym i za poszczególne sprawności na egzaminie pisemnym, czas przeznaczony na pisanie danego arkusza czy na wypowiedź ustną.

Nauczyciel powinien znać opinię poradni, która diagnozowała ucznia ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, i dostosować do zaleceń poradni swoje wymagania. Uczniowie zaś powinni znać swoje uprawnienia w procesie oceniania ich wiedzy i umiejętności w czasie nauki szkolnej i na egzaminie zewnętrznym.

Ustalając kryteria wewnątrzszkolnego oceniania tych uczniów, należy uwzględniać formę, poziom komunikacji i bogactwo treści wypowiedzi, kreatywność, aktywność, włożony wysiłek, systematyczność. Uczniowie dyslektyczni powinni mieć więcej czasu na formułowanie wypowiedzi, nie powinni być oceniani za każdą wypowiedź ustną ani za błędy w pisowni czy niestaranne pismo. W zamian za to powinni wykazać się dodatkową pracą z tekstem, nagraniem, słownictwem, ćwiczeniami w pisaniu. Ocena wyrażona stopniem wystawiona pośpiesznie może wywołać u ucznia emocję destrukcyjną, która wpływa negatywnie na proces uczenia się. Ponieważ nie ma identycznych trudności u uczniów, należy bardzo ostrożnie postępować z każdym z nich.

Dla takich uczniów warto przygotowywać również ocenę opisową, która wpływa na pozytywne podejście do nauki, daje wiarę we własne możliwości, rozwija nawyk systematycznego uczenia się, koncentrację na własnym uczeniu się, daje wskazówki do dalszej pracy ukierunkowanej na przezwyciężanie trudności w nauce.

Bibliografia

- G. Heyd, *Deutsch lehren. Grundwissen für den Unterricht in Deutsch als Fremdsprache*, Frankfurt 1997.
- C. Hümmeler-Hille, *Hören Sie mal!*, Ismaning 1992.
- J. Iluk, *Entwicklung der Sprachfertigkeiten aus der Sicht der neuesten Fremdsprachencurricula*, Katowice 1998.
- H. Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa 1999.
- H. Komorowska, *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola-Ocena-Testowanie*, Warszawa 2002.
- G. Neuner / M. Krüger / U. Grewer, *Übungstypologie zum kommunikativen Unterricht*, Berlin 1986.
- W. Pfeiffer, *Nauka języków obcych. Od praktyki do praktyki*, Poznań 2001.
- W. Wilczyńska, *Uczyć czy być nauczonym? O autonomii w przyswajaniu języka obcego*, Warszawa-Poznań 1999.

a także:

- *Europejskie Portfolio Językowe dla uczniów od 10 do 15 lat, Projekt Rady Europy wdrożony przez MENiS we współpracy z CODN*, Warszawa 2004.
- *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie. Conseil de l'Europe*, Warszawa, (tłumaczenie z 2003 r.).
- *Infomator, Syllabus z języka niemieckiego 2003-2004*, Warszawa 2001.
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26 lutego 2002 w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. Urz. nr 51 z 29.05.2002).
- Standardy wymagań dostępne na stronie MENiS.